

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. VI. Quibus liceat in bello isto pugnare, eiúe interesse?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

huius auctoritatem poterunt dubium aliunde ortum deponere. unde inferunt, nec subditum nec externum teneri de iustitia belli inquirere, sed posse auctoritatem principis id indicentis sequi, quamdiu nulla ei occurrit iusta causa de illius iustitia dubitandi.

Sed puto hos Auctores conciliari posse, si bene explicentur.

Dico igitur Primò, hic nullam esse faciendam distinctionem inter subditum, & non subditum; sed inter subditos (quales sunt etiam ij, qui iam antè sub eo principe inceperunt facere stipendia) qui principis imperio ad bellum compelluntur; & alios siue subditos, siue non subditos, qui omnino liberè ac sponte dant nomina militiae, aut ad eam focos se offerunt; quia nulli ex his, quamdiu ad bellum non compelluntur, prae alijs possunt per necessitatem obediendi excusari. & hæc etiam videtur aperta mens Caietani & aliorum.

Dico Secundò, omnes dicti quamdiu credunt principem indicentem bellum, eiusque consiliarios esse viros probos, qui nullo modo contra suam conscientiam vellent bellum iniustum indicare, possunt sine vlllo examine sub illis militare, quamdiu ijs non occurrit vlla particularis ratio ob quam meritò de iustitia belli dubitent; qua occurrente tenentur eam examinare, aut per se diligenter omnes vtriusque partis rationes expendendo, si has scire possint, easque expendere valeant; aut alios, quos esse viros prudentes & probos credunt, de iustitia belli consulendo.

Dico Tertio, si post eiusmodi examen causa belli secundum rationes intrinsecas spectata maneat ijs dubia, ita vt nequeant iudicare an verè à parte rei sit potius iusta quam iniusta; quamdiu tamen omnino sibi persuadent principem eiusque consiliarios esse viros prudentes ac bonæ conscientiae, qui nullo modo vellent alijs facere iniuriam, & fortè habere secretas iustas belli causas, quas ipsi ignorant; possunt propter horum auctoritatem sibi persuadere bellum esse iustum, suum iudicium eis submitiendo: & quamdiu hoc sibi verè persuadent, omnes dicti licitè illi militiae nomen dant. Ita apertè Vasquez & Lorca suprà; nec credo alios hoc negaturos.

Dico Quarto, quando militaturis & causa belli dubia est & principis consiliariorumque auctoritas aliquo modo suspecta, ita vt hæc nequeat eos sufficienter mouere vt prudenter saltem omnino probabiliter sibi persuadeant bellum esse iustum; qui imperio principis ad id non compelluntur, illicitè in eo militant. Ita omnes Doctores suprà citati, & puto esse communem. Probatur, quia, cum tales absolute dubitent an illud bellum hic & nunc sit iniustum, nec habeant vllam probabilem rationem qua moueantur vt credant id sibi hic & nunc licere; non possunt hoc prudenter iudicare: nihil autem licitè facio, quod non possum prudenter iudicare mihi omnibus spectatis hic & nunc licere.

Dico Quintò, quando aliqui imperio sui principis ad bellum compelluntur, quantum-

uis nec rationibus ob quas credunt bellum suscipi, nec auctoritate sui principis aut consiliariorum (de quibus dubitant an sint tam bonæ conscientiae, vt nollent vllum bellum suscipere, nisi quod prudenter crederent esse iustum) possint sibi absolute persuadere illud bellum esse iustum, atque ita omnibus spectatis dubitent an verè à parte rei iustum sit; nihilominus probabile est eos prudenter sibi posse persuadere sibi hic & nunc licere ita militare, atque ita hoc licitè facere, quamdiu ijs saltem probabiliter non constet bellum esse iniustum, siue principem suum id mala fide gerere. Hæc videtur aperta sententia eorum, quos citauimus 78. & Victoriam relect. de iure belli n. 25. & 26. Gabrielis in 4. dist. 15. q. 4. concl. 4. Molina de iustitia tract. 2. disp. 13. eandem etiam asserit Lorca suprà nu. 9. nec credo Vasquez suprà dissentire, qui solum docet, subditum illicitè parere Superiori quando omnibus spectatis dubitat an sibi liceat parere.

Probatur Primò, quia est plurimum grauius morum Auctorem. Secundò, quia cum Superior sit in possessione præcipiendi, non debet ea priuari nisi constet eum malè imperare, præsertim quando subditus nequit non parere, nisi ostendendo publicè se nolle parere, & ita accusando suum principem quali iniusta imperet. Tertio, quia, vt definitur cap. 2. de secundis nuptijs, coniux dubitans de validitate sui matrimonij, quantumuis mala fide contraxerit, ideoque nequeat petere debitum; tenetur tamen id reddere ne marito iniuriam faciat, cum tamen dubitet vtrum hæc externa actio sit fornicatio, aut etiam adulterium, vt si dubitet an prior maritus sit mortuus: ergo similiter subditus tenetur obedire Superiori præcipienti bellum, etsi dubitet an hoc à parte rei sit iustum. Quarto, quia hæc videtur aperta sententia D. Augustini citati n. 77. vt patet ex ibidem dictis.

Contrarium tamen omnino dicendum est, quando subditus saltem probabiliter credit, siue suspicatur, bellum esse à parte rei iniustum; quia tunc eius iniustitia non est ei dubia. Merito autem hoc semper præsumit, quoties agitur de iuvandis in bello hæreticis contra Catholicos, aut subditis rebellantibus suis Superioribus, qui sua possessione siue iurisdictione in subditos iniuste spoliantur, quamdiu non constet ipsos eam iniuste possidere.

D V B I V M VI.

Quibus liceat in bello iusto pugnare, eius interesse?

Circa hanc difficultatem constat Primò, omnibus licere in bello iusto consentiente eius imperatore pugnare, quibus id speciali iure non est interdictum. Secundò, omnibus clericis saltem in sacris constitutis iure Ecclesiastico prohiberi esse in bello propria manu pugnare, aut milites ducere ac pugnam instruere, aut tormenta in hostes dirigere, ijsque qui ea dirigunt præesse Pat. et ex c. 4. & 6. 23. q. 8. & cap. Sententia. 9. ne clerici vel monachi. vbi sub grauitiam. 9. bus

bus pœnis dicta prohibentur. quare omnes cōsentunt in sacris constitutos dicta sine necessitate facientes peccare mortaliter. Ratio huius prohibitionis est, quia, cum clericis exemplo Christi debeant maxime esse mites, valde dedecet ipsos esse ministros effusionis sanguinis.

Anconstituti in minoribus illicitè pugnent.
Molina.

Sed est difficultas, utrum dicta sint prohibita clericis constitutis in minoribus Ordinibus. P. Molina tract. 2. de Iustitia disp. 108. sub finē docet Primò, verendum esse ne eiusmodi clerici, si actū habeant beneficium Ecclesiasticum dicta faciendo mortaliter peccent, quia reddūt se ad officium, ad quod obligantur, inidoneos. Vbi non dicit absolute eos peccare mortaliter, sed solum insinuat id esse probabile. Secundò, clericos non habentes beneficium gaudentes tamen privilegio clericali, ut si gestent clericalem habitum, & aut ministerio Ecclesiastico deputati sint, aut in ordine ad illud de Episcopi licentia studeant, docet dicta facientes peccare venialiter; quia faciunt aliquid suum statum dedecens. idemque insinuat de Religiosis non constitutis in sacris; quamvis putet hos gravius peccare quam illos, venialiter tamen. Tertiò, docet, alios clericos seculares in minoribus cōstitutos non peccare dicta faciendo, quia hi habentur ex hac parte quasi laici.

87
Lorca.

Lorca verò 2. sect. 3. disp. 51. nu. 12. putat his omnibus vi canonum non prohiberi pugnam; atque adeò eos pugnando in bello iusto non peccare, nisi forè per accidens quatenus se exponunt periculo incurrendi irregularitatem, atque ita reddendi se inhabiles ad suum officium.

Sed credo sententiam Molinæ esse veriorē, quia tales valde dedecet pugnare, præsertim si sint beneficiati aut Religiosi deputati ad sacros Ordines. quare etsi canones primariò & per se pugnam solum prohibeant sacris Ordinibus insignitis; tamen videtur eorum esse mens etiam dictos, etsi non tam strictè, ad idem obligare.

88 Tertiò, constat clericos existentes in sacris licitè interesse pugnis ut milites iuvent in spiritualibus, eos exhortando ad pietatem, & eorum præsertim morientium audiendo confessiones, qui aliàs gravissimis damnationis periculis exponerentur. Imò licitè eos hortantur ut fortiter contra iniquos hostes, præsertim infideles, pugnent, modò non hortentur ut aliquem in particulari occidant. Ut patet ex c. 7. 8. 9. & 10. 23. q. 8. ex quibus id Gratianus ibidem & Doctores communiter bene colligunt; & ipsa praxis docet. Nec his obstat cap. *Quod in dubijs*. 5. de pœnis. Vbi dicuntur graviter peccare clerici qui alios ad pugnandum incitant; quia hoc intelligendum est de ijs qui incitant alios ut occidant aliquos in particulari, aut incitant eos ad iniustam pugnam. ut Glossa id explicat.

Qua ratione sacerdos licitè milites hortetur ad pugnam.

Quod in dubijs.

Glossa.

89

Est tamen hic aliqua difficultas, utrum clerici ut dicta intentione bello interint indigeant consensu Superiorum suorum; & præcipua difficultas est de clericis secularibus, utrum debeant habere facultatem à suis Episcopis, & hi à Summo Pontifice: nam satis patet, Religiosos subditos non posse conferre se ad exercitum sine

venia, saltem tacita, sui Superioris, quia in omnibus ab huius voluntate pendent. Plurimi autem Doctores affirmant olim fuisse clericis speciatim prohibitum dicta ratione conferre se ad bellum, siue ad exercitum, sine venia sui Superioris, ut patet apud Molinam sup. disp. 108. & Lorcam disp. 51. n. 18. & apertè insinuat S. Thomas 2. 2. q. 40. art. 2. ad 2. Probant id ex c. *Reprehensibile*. & c. *Quo ausu*. 23. q. 8. Vbi in priore dicitur valde reprehensibile esse quòd Episcopi Galliarum vocati à Pontifice non venerint ad Concilium, eò quòd cum alijs fidelibus regis debuerint vigilare contra maritimos piratas: & ratio redditur: *Cum militum Christi sit, Christo servire, militum verò seculi, seculo*. In secundo dicitur nullum Episcopum in consulto Rom. Pontifice debere ad comitatum proficisci. Addunt tamē Molina & Lorca suprà, hos canones videri iam contrario usu esse abrogatos.

Molina.
Lorca.
D. Thom.
c. Reprehensibile.
c. Quo ausu.

Quæ probabilia sunt ob Doctorum auctoritatem; dicta tamen iura ea nullo modo probant. Nam in priore solum reprehenduntur Episcopi in castris more aliorum militantes propria manu pugnando, ideoque sua officia deserentes, prout tunc temporis erat moris, ut insinuat S. Thomas suprà. & apertè patet ex textu illius capituli, & ratione, ob quam dicuntur reprehensibiles; in qua significatur eos instar aliorum servasse siue militasse seculo, ideoque desisse venire ad Concilium. Qui autem inuigilant præcisè salutem spirituali militum, iuxta dicta n. 88. non militant seculo, sed Christo, cui conantur lucrari militum animas.

Molina.
Lorca.

90

In secundo verò non dicitur Episcopus sine consensu Pontificis non posse ire ad exercitum, sed comitatum, siue ad aulam Imperatoris eius, ut qui loco Imperatoris provincias regit, patet ex dicto capitulo: nam iste Episcopus reprehendebatur eò quòd ierat Ravennas, ubi tunc Exarchi habitabant, qui loco Imperatoris regabant Italiam. Et clarius ex canone 11. Concilii Antiocheni, & 8. Sardicenis; ubi etiam redditur huius prohibitionis causa; non quia dedecet Episcopos aliòve clericos interesse pugnis; sed ut reprimeretur multorum ambitio gratiam principum querentium, ideoque eorum aulas frequentantium, ut ea ratione ad maiores honores ac digniores cathedras possent prouehi.

saluti militum servientem non seculo, sed Christo militat.

Quid sit ire ad comitatum.

Concil. Antiochenum.
Concil. Sardicenf.

Quartò, constat urgente gravi necessitate clericos qui licitè bello iusto interfunt, etiam licitè propria manu pugnare: ut si aliàs ab invadente hoste essent occidendi, aut civitas, castrum, aut navis in qua sunt, essent expugnanda, aut victoria magni momenti certè amittenda: tunc enim ius naturæ dat illis facultatem & se & communitatem defendendi; imò quando agitur de avertendo tam ingenti communi dāno, ad hoc obligat: cui ius humanum nec intendit nec potest derogare. Ita Auctores suprà citati. Quidam tamen putant ita pugnantes, nisi hoc sit necessarium ad vitæ propriæ defensionem, incurrere irregularitatem si aliquos occidant. Sed melius contrarium docent Molina & Lorca suprà, & satis probavi tomo 2. de Sacram. disput. 18. numer. 88. 89. & 97. ubi ostendit ob alterius occisionem numquam à clerico

91
In gravi necessitate clericus licitè pugnat.

Molina.
Lorca.
Clericus in sacris constitutus licitè pugnat non sit irregularis occidendo.

rico incurri irregularitatem nisi illa sit ei culpabilis.

92
Clerici qui
sunt super
mi principes
licite bellum
indicunt.

Denum Notandum clericos, qui ratione sui beneficii aut alia ex causa sunt simul etiam principes seculares in sua ditione supremi, ita ut sua auctoritate possint bella indicare, iusta existente causa id licite facere, atque adeo per suos duces ea gerere sine periculo irregularitatis; modò ipsi per se exercitum non ducant, aut propria manu aliquem occidant aut mutilent, aliumque ad hoc in particulari adhortentur. Est communis; & aperte colligitur ex c. *Episcopus*. ne clericus vel monachus, in 6. ubi Pontifex docet, Episcopum aliumque clericum obtinentem dominium temporale licite & sine periculo irregularitatis constituere ministros iustitiae, ipsique praecipere ut in malefactores inquirent ac lege agant, et inde mors malefactorum sequatur; idque etiam in casu quo agitur de inquirendo auctore particularis criminis; unde Auctores merito inferunt eisdem eodem modo per alios posse gerere bellum. vide Molinam sup. disp. 100. in fine, & disp. 108. §. *Clerici licet*.

c. *Episcopus*.

Molinus.

D V B I V M VII.

Quis modus servandus sit in gerendo bello?

93

NOta ad bellum varias personas concurrere, scilicet principem bellum indicentem, duces ac milites, auxiliares copias, amicos, in quorum terris milites hospitantur, & à quibus necessaria percipiunt, ac demum hostes, & ij omnes qui inter hostes commorantur. Quaritur igitur hic, qua ratione princeps & milites inter se, & cum dictis omnibus debeant aut possint in gerendo bello procedere,

Ex quo patet valde varia hic quaeri, scilicet. Primò, quæ sit obligatio principis erga suos duces ac reliquos milites? Secundò, quæ horum erga suum principem? Tertiò, quæ militum erga amicos apud quos hospitantur, & qua ratione peccent hos nimium grauando: & quæ hi rursus teneantur prestare militibus? Quartò, an princeps fidelis licite utatur auxilio infidelium; aut illos vicissim in suis bellis iuvet? Quintò, quæ inter configendum ac in belli progressu liceat facere contra hostes? Sextò, an liceat uti insidijs? Septimò, vtrum innocentes versantes inter hostes possint occidi, in servitutem redigi aut suis bonis spoliari? Octavò, cui cedant bona à militibus capta in bello? Nondò, vtrum bona quæ hostes ab alijs iniuste acceperunt, licite capiantur ac retineantur ab ijs qui iuste contra eos bella gerunt? Decimò, vtrum civitas hostilis licite tota tradatur depredanda militibus? Undecimò, vtrum licitum sit diebus festis pugnare? Duodecimò, quæ licita sint obrenta victoria?

Gabriel.
Victoria.
Covarr.
Silvester.
Molina.
Caietan.
Bañez.
Turrian.
Lorca.
Malderus.

De his fusè scribunt Gabriel in 4. d. 15. qu. 4. Victoria relect. de iure belli n. 15. & nu. 34. Covarr. regula Peccatum, p. 2. §. 11. Silvester v. *Bellum* 1. q. 8. & seqq. Caiet. ibid. §. *Tertiò*. Molina de lustrina tract. 2. à disp. 116. vsque 122. Bañez 2. 2. qu. 40. art. 1. dub. 10. & seqq. Turrian. ibid. disp. 90. dub. 3. & 4. Lorca ibid. disp. 54. Malderus dub. 6.

Valentia disp. 3. q. 16. puncto 3. & alij, qui hæc communiter fusè & multis dubijs tractant. Sed ut brevitati consulam, & quia multa ex his non habent difficultatem; omnia vno dubio complectar, ita ut ea in quibus communiter consentiunt, paucis perstringam; ea verò in quibus plures dissentiunt, aliquanto fusius explicem.

CONCLUSIO I. Princeps ex iustitia tenetur militi promissa stipendia persolvere, idque statutis temporibus quantum fieri potest. Est communis, & patet, quia qui alterius operam conduxit, tenetur ex iustitia promissam mercedem ei persolvere; quòd si non faciat, peccat gravissimo peccato, quod Iacobi 3. v. 4. dicitur in Iacobi. celum clamare: atqui princeps statuto stipendio tamquam mercede conduxit operam militis; & quidem in re difficili, laboriosa, & valde periculosa: ergo ex iustitia tenetur hoc ei persolvere. Quòd autem hoc teneatur solvere statuto tempore, probatur Primò, quia quivis tenetur stare iusti pactis, præferim onerosis: ac qui princeps hoc ita est pactus: ergo, &c. Secundò, quia alias communiter impossibile est militi sine gravi miseria, aut sine furis ac iniustis rapinis se sustentare; quæ si necessitate compulsus comitatur, principi stipendium sua culpa non solvendi imputantur. Tertiò, quia Dominus Deuteron. 24. iubet mercenario indigenti reddi mercedem diurnam eodem die, Ne, inquit, clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

Dixi, quantum fieri potest: quia nemo tenetur ad impossibile.

Ex quo sequitur, principem qui sua culpa statuto tempore non solvit militi stipendium teneri refarcire omnia damna quæ inde fuerint secuta. Primò, ipsi militi si oppressus inedia sua vilipendio debuerit vendere; aut si gravem morbum ideo incurrerit, & multa coactus fuerit expendere in medicos contrahendo debita, aut membrum aliquod amiserit, aliaue ratione inutilis ad aliquid lucrandum factus fuerit. Secundò, alijs suis subditis aut etiam extraneis non hostibus, quos milites coacti inopia spoliaverunt; quia ipse huic damno causam dedit, militi emad id inferendum per subtractionem stipendij compellendo, præsertim cum ipse ex officio teneatur quantum potest talia impedire. Tertiò, ipsi reip. si milites ob defectum solutionis rebellaverint, aut suo officio fungi non potuerint, atque ea ratione aut victoria fuerit amissa, aut bellum diutius cum maioribus reipubl. impensis aut incommodo protrahatur: aut si clades aliaue incommoda accepta fuerint. Quia princeps tunc horum omnium sua culpa est causa; non secus ac œconomus qui statam mercedem sua culpa non solvit conductis operis, ideoque hæc definunt terras domini colere, & consequenter hic earum fructu privantur.

Eadem est ratio ministrorum principis, quibus incumbit procurare ut militi tempestive solvantur stipendia, aliaue ad bellum gerendum necessaria comparantur. Qui si officio suo culpabiliter defuerint, aut pecunias ad illa destinatas aliò converterint, tenentur dictis refarcire omnia damna inde secuta; quia hæc ipsi